

Udkast til 'DN mener' om kødproduktion og kødforbrug

- Kødproduktion – miljø og klima
- Omfanget af kødproduktionen og dens forbrug af ressourcer
- Kødforbrug og sundhed. Hvilke sundhedsrisici? Hvad er anbefalet indtag?

Danmark er det land i verden, som producerer suverænt mest kød pr. indbygger, 360 kg årligt ifølge FAOSTAT. Nærmeste konkurrent er New Zealand med 304 kg. Den store kødproduktion er en belastning for natur og miljø, ikke kun i Danmark, men i lige så høj grad i Sydamerika, hvorfra der importeres soja fra et areal svarende til Sjælland. I Danmark anvendes mere end 80 % af landbrugsarealet til at dyrke foder til husdyr, og det intensive landbrug er en af hovedårsagerne til, at naturen er presset, og at vores vandmiljø fortsat er langt fra at være i balance. Den store kødproduktion afsættes primært til eksport, men vi har også et højt forbrug i Danmark, hvor vi ifølge FAO årligt spiser 95 kg kød pr. indbygger. Selv om der er et stykke vej til USA, hvor man spiser 120 kg kød pr. indbygger, så ligger vi på verdensplan i den absolut høje ende og er blandt de mest kødspisende lande i Europa. Forbruget ligger langt over, hvad der ernæringsmæssigt er nødvendigt, og det store forbrug medfører en lang række livsstilssygdomme som fedme, diabetes og hjerte-kar-sygdomme. Der er derfor mange gode grunde til at regulere både størrelsen af husdyrproduktionen og hvordan, den foregår, og også sætte nogle retningslinjer for forbruget.

En dansk kødproduktion skal bygge på, at:

- den primært er økologisk
- den er produceret primært på dansk-produceret foder. Import af soja udfases løbende og reduceres til alene at blive brugt, hvor der ikke findes værdige dansk- og europæisk-dyrkede alternativer. Produktionens størrelse er tilpasset disse vilkår.
- dyrevelfærd vægtes højt
- den sker uden brug af zink og kobber ud over det fysiologisk nødvendige
- antibiotika kun må bruges til behandling af sygdomme, ikke forebyggelse. Produktionssystemer, som kun kan foregå med regelmæssig medicinering, skal udfases.
- der skal være plads til dyr, som udfører naturpleje, og der skal være plads til, at antallet af naturplejedyr kan stige til det, der er behov for, jf. DN's landbrugspolitik (400.000 ha ud af intensiv drift)
- miljøbelastningen ikke skal være gyldigt argument for at gå på kompromis med dyrevelfærd. Hvis en produktion med acceptabel dyrevelfærd har større miljøbelastning end den intensive produktion, er det produktionens størrelse, der skal tilpasses.

Kødforbrug:

- Kvalitet frem for kvantitet
- Kød skal være tilbehøret, ikke grundbestanddelen af et måltid
- Prisen skal afspejle produktionsomkostningerne og miljøbelastningen
- Der skal være plads til kød fra alle slags husdyr. Miljøbelastningen skal styres gennem størrelsen af forbruget.

Fakta om kød, kødproduktion og klima

Danmark er et af verdens mest intensivt opdyrkede lande, og da ca. 80 % af det danske landbrugsareal bliver brugt til produktion af kød, har landbruget og kødproduktionen meget stor betydning for natur, vandmiljø og klima. Etisk Råd¹⁾ peger især på klimavinklen i deres behandling af vores kødforbrug, hvorfor det også her er i fokus, uden at natur- og miljøbelastningen dog er glemt.

Produktionen af fødevarer udgør ca. 19-29 %¹⁾ af den globale udledning af klimagasser. Vi kommer derfor ikke uden om at skulle forholde os til vores forbrug af fødevarer, når vi skal sænke udledningen af klimagasser. Hvis man opgør udledningen af klimagasser pr. kg fødevarer, ser det således ud:

Tabel 1. Klimaaftryk fra produktion af 1 kg produkt inkl. alle led i værdikæden. Kg CO₂-ækv. pr. kg. produkt

Animalske fødevarer		Vegetabiliske fødevarer	
Kylling, hel fersk	3,1	Hvedemel	1,130
Kylling, hel frossen	3,7	Havregryn	0,790
Svinekød	3,6	Rugmel	1,000
Oksekød, tyrekalve malke race	12,6	Franskbrød, frisk	0,840
Oksekød, ammekvæg	25,6	Franskbrød, frossen	1,200
Mejeriprodukter og æg		Rugbrød, frisk	0,790
Letmælk	1,2	Rundstykker, frisk	0,930
Gul ost	11,3	Rundstykker, frosne	1,260
Æg (20 stk.)	2,0	Sukker	0,960
Fisk		Kartofler	0,210
Vildtorsk, hel fersk	1,2	Løg	0,382
Fladfisk, fersk	3,3	Gulerødder	0,122
Rejer, friske	3,0	Gulerødder, økologiske	0,155-0,234
Rejer, pillede og frosne	10,5	Drivhustomater	3,450
Muslinger	0,09	Drivhustomater, økologiske	4,960
Hummer	20,2	Drivhusagurker	4,370

Kilde: Notat vedrørende Fødevarernes klimaaftryk. Aarhus Universitet²⁾ Det skal bemærkes, at denne analyse ikke medtager de såkaldte ILUC-effekter (Indirect land use change). Medregnes ILUC fås væsentligt højere værdier for emission af klimagasser⁷⁾.

Hovedparten af udledningen fra fødevarer stammer fra selve produktionen, kun en lille del stammer fra forarbejdning og transport, 2 % fra oksekød, 28 % fra kartofler²⁾. Udledningen fra vegetabiliske fødevarer stammer især fra lattergas, som tegner sig for 80 % af udledningen ved hvedeproduktion²⁾.

Drøvtyggers klimabelastning stammer især fra udledning af metan. Den forholdsvis lave udledning fra svin og fjerkræ skyldes en meget effektiv foderudnyttelse og intensive opdrætssystemer²⁾.

Da der er stor forskel på energiindholdet af de enkelte fødevarer, kan det være mere retvisende at se på udledningen i forhold til fødevarens energiindhold frem for pr. kg.

Tabel 2. Klimaaftryk for fødevarer opgjort efter energiindhold

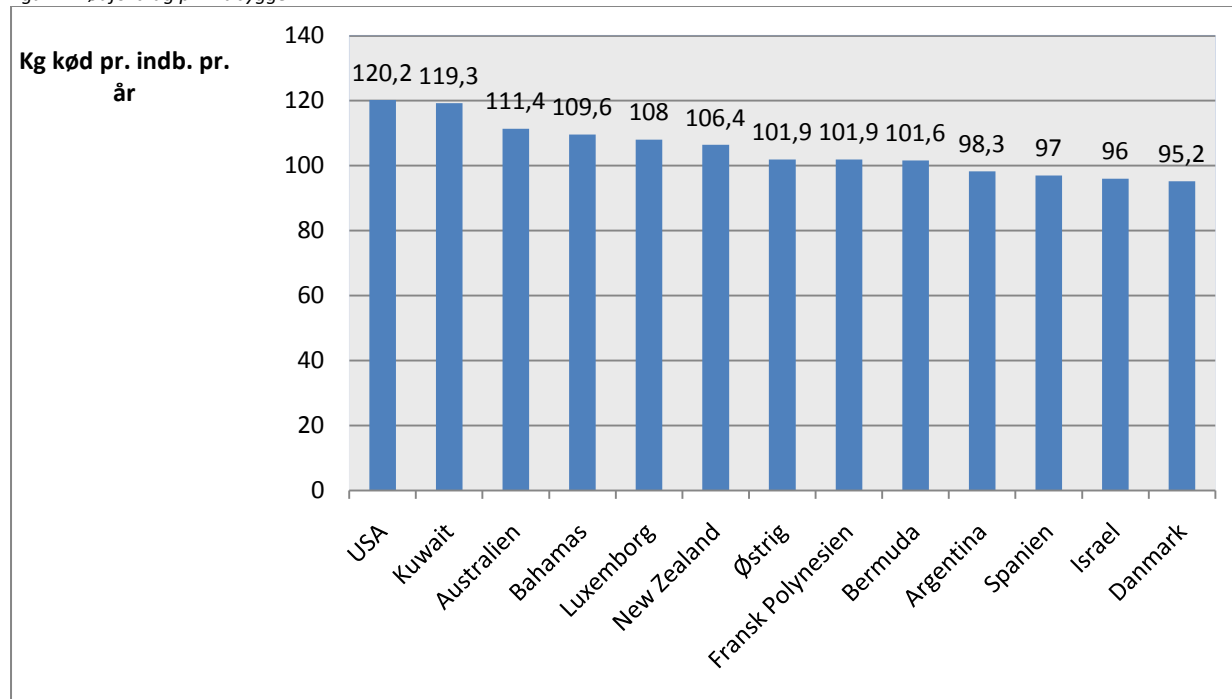
Fødevarer	Kg CO ₂ -ækv. pr. MJ
Oksekød	1,47
Gul ost	0,84
Letmælk	0,59
Svinekød	0,46
Kylling, hel fersk	0,41
Æg	0,31
Løg	0,20
Rugbrød, frisk	0,09
Hvedemel	0,08
Gulerødder	0,08
Franskbrød, frisk	0,07
Kartofler	0,06
Havregryn	0,05

Kilde: Kilde: Jørgen E. Olesen. Fødevarernes klima- og miljøbelastning³⁾

Danskerne og kødforbrug

Danmark hører til blandt de mest kødspisende lande i verden. Kødforbrug kan opgøres på flere måder, og der kan derfor være en del forskel på, hvor stort et forbrug vi har, alt efter metode. De mest kødforbrugende lande i verden er bl.a. opgjort af FAO⁸, hvor Danmark ligger på en 13. plads.

Figur 1. Kødforbrug pr. indbygger

Kilde: Landbrug og Fødevarer og FAO⁸)

Selv om danskerne har et højt forbrug af kød, er det dog faldet i de seneste år, idet vi i 2004, ifølge Danmarks Statistik havde et forbrug på 115,6 kg pr. indbygger⁸), hvor det i 2011 var faldet til 86,1 kg. Bemærk, at der her er brugt en anden opgørelsesmetode end FAO, hvorfor tallet er lavere.

Klima og økologi

Det økologiske produktionssystem giver generelt en lavere udledning pr. ha, mens der målt pr. kg produkt ikke er sikre forskelle.

For svinekød er udledningen ca. 25 % højere for økologisk i forhold til konventionelt¹⁾. For økologiske vegetabiliske fødevarer er udledningen af klimagasser ca. 15-50 % højere målt pr. kg produkt i forhold til konventionelt produceret, men der er meget store forskelle fra produkt til produkt. Spørgsmålet er så også, om det er relevant alene at sammenligne kg til kg, eller om det måske er mere relevant at sammenligne på forbrugeren, da erfaringer viser, at et skift til økologiske fødevarer fører til et meget anderledes forbrug. COOP har således – i et studie⁴⁾ baseret på analyse af kasseboner og interviews – vist, at de 30 % af kunderne, som slet ikke købte økologi, i gennemsnit købte 172 gram kød til et aftensmåltid, mens de 25 %, som købte mest økologi, tilsvarende købte 86 gram kød. Samlet set betyder det, at de ikke-økologiske forbrugere belaster klimaet 70 % mere end de mest økologiske.

Hvis man ser på udledningen af klimagasser i forhold til det, fødevarer koster, tegner der sig også et interessant billede, når man sammenligner økologiske og konventionelle fødevarer.

Tabel 3. CO₂-ækv. pr. forbrugerkrone, konventionelt vs. økologisk

Vare	Konventionelt			Økologisk			Mindre CO ₂ pr. øko-krone
	CO ₂ /kg	Kr./kg	kr. pr. kg CO ₂	CO ₂ /kg	Kr./kg	kr. pr. kg CO ₂	
Hk. oksekød 4-7 %	11,1	66,67	0,16	11,5	114,14	0,10	37,5 %
Svinekotelet	3,6	66,67	0,05	4,5	156,25	0,03	40 %
Hel kylling 1200 gr.	3,1	33,33	0,09	4,0	99,90	0,04	55,5 %
Gulerødder	0,12	6	0,02	0,19	8	0,02	0 %
Hvedemel	1,13	3,48	0,32	1,43	8,6	0,16	50 %

Priser indsamlet 1/11 2016 i Kvickly og COOP.DK. Værdier for emissioner fra DCA²⁾³⁾ og Concito⁷⁾.

Selv om denne analyse ikke er dækkende for det økologiske forbrug, er der dog tale om et klart mønster! Selv om økologiske fødevarer generelt har en højere emission af klimagasser end tilsvarende konventionelle, så betyder merprisen, at målt på forbrug medfører et højt forbrug af økologiske fødevarer en markant reduktion af udledningen af klimagasser ud fra det disponible beløb, vi har til forbrug.

Klimamål og forbrug

Danmark har igennem aftaler i FN og EU forpligtiget sig til at reducere klimagasudledningerne med 80-95 % i forhold til 2050. Dette betyder, at den del af udledningerne, som stammer fra fødevarer, skal reduceres drastisk.

Husdyrsektoren står for 14,5 % af menneskers drivhusgasudledninger, hvoraf oksekødproduktionen tegner sig for 41 % af sektorens udledning, mens mejeriprodukter står for 20 %¹⁾.

Tabel 4. Anslået udvikling i forventet forbrug pr. indbygger globalt og klimagasudledningen pr. indbygger i 2050 for at et krav om global temperaturstigning på maksimalt 2°C kan overholdes.

Forbrugskategori	Enhed	Globalt forbrug (enhed/person)		Udledning (t CO ₂ /person)	
		2010	2050	2010	2050
Fødevarer	Mcal	1048	1131	1,5	0,4
Bolig	m ²	21	29	0,7	0,2
Transport	1000 pkm	6,5	12,6	1,7	0,7
Varer	kg	278	410	1,1	0,4
Total				6,0	2,1

Kilde: Jørgen E. Olesen. Fødevarernes klima og miljøbelastning³⁾

Oksekød, naturpleje og klima

Afgræsning – primært med kvæg – er afgørende for kvaliteten af en stor del af den lysåbne natur i Danmark. Men hvordan passer dette med hensynet til at mindske udledningen af klimagasser og andre forureningskilder som f.eks. ammoniak? Dette emne er behandlet i DCA rapport nr. 061⁴⁾, hvor man har vurderet miljøpåvirkningen af forskellige typer af oksekød og forskellige produktionsformer.

Tabel 5. Miljøpåvirkning af forskellige typer oksekød

Produktionssystem	Kg CO2-ækv./kg	Eutrofiering kg NO3-ækv.	Biodiversitets-skade PDF-indeks
Kalve (8-12 mdr. slagtealder)			
Malkekvæg	10,4	0,8	7,2
Limousine, friland	32	2,3	-5,2
Ungkvæg (12-24 mdr. slagtealder)			
Tyrekalve, malkerace	10,5	0,8	8,1
Tyrekalve, limousine	31	2,3	-4,4
Kvier, limousine	30,8	2,1	-10,3
Tyrekalve, højlandskvæg	41,9	3,3	-50,6
Kvier, højlandskvæg	45,8	3,1	-77,0
Oksekød (>24 mdr. slagtealder)			
Stude, malkerace	19,4	1,5	1,7
Stude, malkerace økologisk	18,8	1,3	-1,2
Malkekøer	11,1	0,7	4,6
Malkekøer, økologisk	11,5	0,6	1,4
Ammeko, limousine	11,3	0,8	-4,3
Ammeko, højlandskvæg	12,9	0,8	-19,9

Kilde: DCA⁴⁾

Det er således tydeligt, at naturplejedyr har en væsentlig højere udledning af klimagasser end dyr fra malkebesætninger. Forskellene mellem kød fra malkeracer og frilandsproduktion skyldes primært langsommere tilvækst og dermed højere foderforbrug. Desuden er en del af klimabelastningen for malkekvæget lagt på mælken, og det er selvfølgelig en vurdering, om denne afvejning er retvisende. Til gengæld så har kødkvægsracerne en positiv effekt på biodiversitet, hvor malkekvæget har en negativ påvirkning.

Klimabelastning og dyrevelfærd

Etisk Råd¹⁾ påpeger, at hensynet til udledningen af klimagasser kan konflikte med andre hensyn, som f.eks. dyrevelfærd. Den laveste udledning i husdyrproduktionen kommer fra de intensive produktionssystemer, hvor dyrene typisk står i stalde, så de ikke lægger beslag på jord til græsning. De rører sig mindre og vokser derfor hurtigere, så de kan slagtes tidligere. Derfor udleder de færre drivhusgasser i deres livstid. Det vil sige, at hvis man øger produktiviteten, nedbringer man jordareal og drivhusgasudledning pr. produceret enhed.

Hertil kommer desuden, at kød produceret i intensive produktionssystemer er billig(s)t, og den stadige jagt på effektivitet i den intensive husdyrproduktion betyder et konstant relativt prisfald på kød og andre animalske produkter. Der er vist ingen, der ikke vil anerkende, at dette er hovedårsagen til det stigende kødforbrug, som vi har haft i Vesteuropa og Nordamerika i de seneste 50 år. Men det betyder også, at hvis intensiv produktion blot fører til større forbrug af kød, vil den positive effekt på udledningen af klimagasser hurtigt blive sat over styr.

Hvad siger danskerne om klima og kødforbrug?

DN har i en meningsmåling foretaget af Epinion⁶⁾ i 2016 spurgt ind til befolkningens syn på forbrug og klima. Generelt er befolkningen mere optaget af sammenhængen mellem vores forbrug og reduktion af udledning af klimagasser. Således opgiver 47 % af de adspurgte, at de i dag er mere optaget af at mindske klimabelastningen gennem indkøbs- og forbrugsvaner, end for 5 år siden, og kun 5 % opgiver, at de er mindre optaget. Et flertal mener også, at politikerne skal fremme det klimavenlige forbrug, idet 65 % svarer ja til, at politikerne skal gøre det lettere for befolkningen at nedsætte den klimabelastning, som er forbundet med det personlige forbrug. 15 % svarer nej. Men det er så interessant, at når der spørges til, om politikerne skal give en større tilskyndelse til at sænke det personlige kødforbrug, angiver 54 %, at det er mindre vigtigt eller slet ikke vigtigt. 34 % angiver tilsvarende, at det er vigtigt eller meget vigtigt. Større tilskyndelse til at sænke det personlige forbrug af kød er også det valg, der scorer lavest, når der spørges til vigtigheden af forskellige tiltag for en grøn omstilling af Danmark.

Tabel 5. Forbrugervalg og grøn omstilling, hvor skal der sættes ind?

	Meget vigtigt	Vigtigt	Mindre vigtigt	Slet ikke vigtigt	Ved ikke
Større tilskyndelse til at benytte offentlig transport	19 %	40 %	24 %	7 %	10 %
Større tilskyndelse til at købe elbil	20 %	42 %	21 %	6 %	11 %
Veje, der i højere grad er indrettet til cyklister	27 %	39 %	20 %	5 %	8 %
Større tilskyndelse til at etablere solceller på egen bolig	30 %	41 %	17 %	4 %	9 %
Større tilskyndelse til at sænke det personlige forbrug af kød	10 %	24 %	35 %	19 %	12 %
Større tilskyndelse til genbrug og deleøkonomi	22 %	42 %	17 %	6 %	13 %

Kilde: Holdningsundersøgelse – Grøn Omstilling. Epinion⁶⁾

Kilder:

- 1) Den Etske Forbruger. Etisk forbrug af klimabelastende fødevarer. Det Etske Råd 2016. <http://www.etiskraad.dk/~media/Etisk-Raad/Etiske-Temaer/Natur-klima-og-foedevarer/Publikationer/Etisk-forbrug-af-klimabelastende-foedevarer.pdf>
- 2) Notat vedrørende: Fødevarernes klimaaftryk. Aarhus Universitet. Det jordbrugsvidenskabelige fakultet, 6. oktober 2008. <http://pure.au.dk/portal/files/2466630/506170.pdf>
- 3) Jørgen E. Olesen. Fødevarernes klima- og miljøbelastning. Fra: Det Svære Valg – udfordringer for den etiske forbruger. Det Etske Råd 2015. <http://www.etiskraad.dk/~media/Etisk-Raad/Etiske-Temaer/Natur-klima-og-foedevarer/Publikationer/Antologi-Det-Svaere-Valg.pdf>
- 4) Environmental impact of beef. DCA-rapport nr. 061, april 2016 <http://pure.au.dk/portal/files/93090102/DCArapport061.pdf>
- 5) Økologiske forbrugere belaster klimaet mindre. Nyhed fra COOP, 27. januar 2010 <http://forum.fdb.dk/fdb/presse/nyheder/Sider/Okologiskeforbrugerebelasterklimaetmindre.aspx>
- 6) Holdningsundersøgelse – Grøn Omstilling. Epinion 10. oktober 2016 <http://www.dn.dk/Files/Filer/Nyheder/2016/Gr%C3%B8nneNGOer%20Holdningsunders%C3%B8gelse%20Epinion%2020-%20oktober%202016.pdf>
- 7) Concito. Personlig komm. Videnchef Torben Chrintz, november 2016
- 8) Markedsanalyse 1. marts 2016. Danskernes forbrug af kød. Landbrug og Fødevarer. <http://www.google.dk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKewjFqZ2KlorQAhXJiiwKHVieBJ4QFggMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.lf.dk%2Ftal-og-analyser%2Fanalyser%2Fforbrug-og-detail%2Fmarkedsanalyse-om-koed&usq=AFQjCNFJulpHU-87lWJwclWrx1sSKjq46Q>